

Prof. Dr. phil. Josef Vojvodík, M.A.
Ústav české literatury a literární vědy FF UK
nám. Jana Palacha 2
116 38 Praha 1
e-mail: Josef.Vojvodik@ff.cuni.cz

Posudek na bakalářskou práci Veroniky Jončevové
Vizualita v prozaickém díle Richarda Weinera

Práce sleduje (na vybraných povídkách) jednak vztah prozaického díla Richarda Weinera k výtvarnému umění desátých až třicátých let 20. století, tedy především ve vztahu ke kubismu, expresionismu a surrealismu; jednak fenomén, který Veronika Jončevová nazývá vizualitou. Moderní výtvarné umění bylo pro Weinera nepochybně důležitým horizontem jeho literárního díla i jeho publicistické práce. Na konci dvacátých let spolupracoval se skupinkou mladých básníků a výtvarníků, která vystoupila na veřejnost v roce 1927 pod názvem *Vysoká hra (Le Grand Jeu)*. Přestože tato spolupráce trvala jen krátce (v roce 1930 se skupina rozpustila), měla pro Weinera zvláštní význam již proto, že jej vrátila k jeho vlastní tvorbě.

Veronika Jončevová se nejdříve zabývá Weinerovým postavením v české literatuře, recepcí jeho díla a hlavními tématy Weinerových próz, v interpretační části potom vybranými Weinerovými povídkami, na nichž chce demonstrovat to, co je cílem její práce: vztah obrazu a textu, vizualita z hlediska estetiky produkce i recepce. V popředí je to, co autorka označuje jako „vizuální čtení“ (ovšem, jaké jiné, za běžných okolností?).

Jaké povahy je vztah textu a obrazu (přesněji obrazovosti/pikturality) ve Weinerových prózách? Jde, možno velmi stručně říci, na jedné straně o transpozici narativních motivů do určité obrazové fikce a naopak obrazová fikce uvádí do pohybu rozvíjení a generování narativních motivů. Ale vizualita (nebo pikturalita) má u Weinera, jak se zdá, především ten význam, že zviditelňuje vědomí i myšlení. Podstatným se mi jeví téma podvojnosti, dvojnickví, zrcadlení u Weinera, a na druhé straně pokusy o zpětnou syntézu (rozdvojenosti). Citát z Weinerova *Solného sloupu*, který Veronika Jončevová uvádí jako motto (s. 36), je pěkným příkladem: „*Jsem jako někdo mezi rovnoběžnými zrcadly, jenž ví, kým je, ale jenž zároveň ví, že by stejně mohl být jedním z nekonečného počtu obrazů, z nichž ne že by si vybrat nedovedl, nýbrž z nichž si vybrat nechce.*“

Motiv obličeje, tváře je u Weinera jistě složitější, jeho významy přesahují horizont „beztvarosti“ i představ zranění obličeje v první válce, to jsou určité vnější vlivy a kauzální spojení. Motiv obličeje souvisí u Weinera také se symbolikou masky a samotného obrazu (připomínám jen významovou řadu *visus – vision – visage*), s myšlenkou „tvářné“ obrazovosti, která umožňuje vidění „tváře světa“ jako *tvaru*, neboť „*svět je tvar a tvář*“ (jak

připomíná filozof kultury Rudolf Kassner ve své knize *Physiognomik*, 1932), ale také s otázkou identity, se vztahem k druhému (subjektu), jehož pohledu jsem vystaven atd.

S modernou sdílí Weiner rozdělení subjektu mezi protikladné stavy (sen a všední skutečnost, opojení a sociální realitu atd.), ovšem právě tato rozpolcenost a rozdělenost subjektu se v literárních experimentech 20. století stává základem nového básnického jazyka. Slova mají ve Weinerových textech kryptickou dimenzi a zároveň *podvojný* charakter, kolísající mezi latentními a manifestními významy. Jde o modernistickou představu tvůrčího aktu jako navození zvláštního stavu vědomí, z něhož vznikají zcela nové a jedinečné *obrazy*. To je představa, která zakládá stejně tak experimenty autorů jako Gottfried Benn (v jeho souboru povídek *Gehirne/Mozky*, 1915), André Breton, Robert Musil („smysl reálného“ x „smysl možného“) ad.

Zkoumání vztahu mezi textem a obrazem i dalších intermediálních relací (např. akustických) v díle Richarda Weinerja je náročné a složité téma (náročné by bylo i v rámci disertačního projektu), které se neobejde bez vypracování důkladné teoreticko-metodologické báze k teorii obrazu, obrazového vědomí a fantazie (důležitá je právě pro dobu 10. až 30. let 20. století Husserlova teorie obrazového vědomí, Worringerova vlivná koncepce „abstrakce a vcítění“, Rieglova teorie „optického“ a „haptického“ principu, Benjaminův pojem „aury“). Pojednat o tomto tématu v rámci bakalářské práce je odvážnou i riskantní záležitostí. Na práci Veroniky Jončevové však oceňuji způsob, jakým tento nesnadný úkol zvládla, přestože sondy do Weinerových povídek ústí v její práci do intuitivních spíše „záblesků“ než interpretací. Kladně hodnotím také způsob, jakým se Veronika Jončevová vztahuje k jednotlivým výtvarným dílům v souvislosti s Weinerovými texty (až na chybné psaní jména Giorgia de Chirica, které je na str. 22 psáno jako ChirOco).

Navrhuji hodnocení mezi **výborně** a **velmi dobře**, definitivní výsledek ponechávám na průběh obhajoby.